
วิเคราะห์เรื่อง “ในป่าละเมาะ” ของ อากุตาว่า ริวโนะสุเกะ IN THE GROVE

อาทร พงษ์ธรรมสาร*

คนไทยที่เป็นแฟน ๆ หนังสือญี่ปุ่น หรือ
ที่เคยสนใจวรรณคดีญี่ปุ่น ส่วนใหญ่จะรู้จัก
หนังสือ “ราโชมอน” และเรื่อง “ราโชมอน”
ที่แปลโดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ดี
หนังสือเรื่อง “ราโชมอน” นั้น เคยฉายใน
เมืองไทยเนื่องในโอกาสต่าง ๆ นานา
ครั้ง ปัจจุบันผู้ที่สนใจจะชมหนังสือเรื่องนี้ ก็
สามารถติดต่อขอยืมฟิล์มหนังได้ที่มูลนิธิ
ญี่ปุ่น

“ราโชมอน” นั้น เป็นชื่อเรื่องสั้นที่มี
ชื่อเสียงมากเรื่องหนึ่งที่แต่งโดย อากุตาว่า
ริวโนะสุเกะ (1892-1927) ในปี 1915 เป็น
เรื่องที่อากุตาว่า แต่งจากเรื่อง “ราโชมอน” ที่
ปรากฏในชุดเรื่องสั้น “อดีตปัจจุบัน” Konjaku

อากุตาว่า ริวโนะสุเกะ
ผู้สร้างงานอมตะเรื่อง “ราโชมอน”

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Monogatari) ซึ่งเป็นชุดเรื่องสั้นญี่ปุ่นที่รวบรวมเรื่องเล่าต่าง ๆ ของ อินเดีย จีน และ ญี่ปุ่นเองประมาณ หนึ่งพันเรื่อง เป็นชุดเรื่องสั้นที่รวบรวมไว้ในสมัยเออัน (ศตวรรษที่ 8-12) ชุดเรื่องสั้นนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็น “อาหรับราตรี” ของญี่ปุ่น เป็นเรื่องเล่าต่าง ๆ ที่สะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่ ปรัชญาความคิด ฯลฯ ของคน โดยเฉพาะของคนญี่ปุ่นในสมัยโบราณ

“ราโซมอน” ที่ปรากฏใน “Konjaku Monogatari” นั้น เป็นการเล่าถึง บ่าวไพร่ชั้นผู้น้อยที่ถูกให้ออกจากงาน มาหลบฝนอยู่ใต้ประตู “ราโซมอน” เขาพบหญิงชราคนหนึ่ง กำลังถอนเส้นผมจากศพสตรีที่ข่มประตุนั้น เขาจึงถอดเสื้อผู้หญิงชราผู้นั้นแล้วหายไปในความมืด¹

อาจกล่าวได้ว่า ได้นำเรื่องสั้น ๆ ง่าย ๆ นี้มาแต่งใหม่ จนมีความซับซ้อนและลุ่มลึกทางจิตวิทยามากขึ้น.....คนใช้คนหนึ่งถูกให้ออกจากงาน จนต้องมาหลบฝนอยู่ใต้ประตูใหญ่ “ราโซมอน” เขาต้องครุ่นคิดอย่างหนักว่าทำอะไรจึงจะอยู่รอดได้ ทางออกที่ดีที่สุดคือเป็นขโมยปล้นชิงทรัพย์สินผู้อื่น แต่ก็เกิดขัดแย้งกันในใจที่พฤติกรรมเช่นนั้นเป็นสิ่งที่เขาเคยเกลียดชังมาก่อน ขณะลี้เลใจอยู่นั้น เขาได้ยินเสียงการเคลื่อนไหวของผู้คน และพบว่าผู้หญิงชราที่กำลังถอนเส้นผมจากศพสตรีผู้หนึ่ง พฤติกรรมของหญิงชรายี่งโจรเช่นนี้ ทำให้เขาโกรธเคืองมาก หล่อนได้อธิบายการกระทำของตัวเองว่า หล่อน

ต้องการถอนผมเหล่านั้นไปทำผมปลอมขายเพื่อประทังชีวิต....เขาได้ยินเช่นนั้นเลยปลื้มเอาเสื้อผ้าหล่อน (เขากลายเป็นโจร) แล้วหลบหนีไป

เรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของคนใช้ 3 ขั้นตอนคือ

1. เป็นโจรดีหรือไม่
2. เขาตำหนิหล่อนก่อนที่มีพฤติกรรมเยี่ยงโจร (โดยลืมนึกว่าก่อนหน้านั้น เขาก็คิดจะเป็นโจรเหมือนกัน)
3. คำอธิบายของหล่อนทำให้เขาตัดสินใจเป็นโจรโดยแย่งเอาเสื้อผ้าจากหล่อนไป

สรุปความคิดหลัก (Theme) ของเรื่องนี้ก็คือ ความเห็นแก่ตัวบางครั้งก็มีความจำเป็นเพื่อความอยู่รอดของเราเอง แต่อย่างไรก็ตามความเห็นแก่ตัวดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่น่าเกลียดน่าชัง แรงผลักดันที่ทำให้เอกตางว่าแต่ง “ราโซมอน” นั้น มีนักวิจารณ์วรรณกรรม วิจารณ์ออกมาในแง่มุมต่าง ๆ กัน และแรงผลักดันอันหนึ่งก็คือเกิดจากความไม่สมหวังในความรัก พ่อแม่ได้ห้ามปรามไม่ให้เขาแต่งงานกับหญิงที่เขาหลงรัก เหตุผลของพ่อแม่ก็คือเขายังไม่พร้อมยังตั้งตัวไม่ได้ ผู้หญิงคนนั้นไม่คู่ควรกับคนจากตระกูลผู้ดีอย่างเขาซึ่งเป็นเหตุผลทั่ว ๆ ไปที่พ่อแม่ชอบกล่าวอ้างเมื่อต้องการขัดขวาง อาจกล่าวได้ว่าได้รับผลกระทบอย่างมากจากการถูกขัดขวาง ด้วยเหตุผลดังกล่าว เขาคิดโกลและคิด

มาถึงขนาดเข้าใจว่านั่นเป็นเพราะความเห็นแก่ตัวของพ่อแม่เอง และยังคิดเลยเถิดไปอีกว่าการที่คนเราต้องการแต่งงานกับหญิงคนใดหรือไปชอบพอหญิงคนใดนั้นไม่ใช่อันไกล แท้ที่จริงแล้วหญิงผู้นั้นได้สนองความต้องการ หรือชดเชยอะไรบางอย่างของเรา สรุปแล้วก็คือการไปรักใคร่นั้นเท่ากับเป็นการแสดงออกซึ่งความเห็นแก่ตัวรูปแบบหนึ่งนั่นเอง การเห็นแก่ตัวทำนองนี้ควรจะได้รับการอภัยหรือไม่อย่างไรนั้น ได้ถูกแสดงออกมาในรูปของศิลปะในเรื่องสั้นชื่อ “ราโซมอน” ดังที่ได้แนะนำมาแล้ว นั่นก็คือความเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งที่น่าชิงชัง แต่ก็จำเป็นในบางครั้งเพื่อความอยู่รอดของตัวเอง เมื่ออาคุตางาวามีความเข้าใจความรักซึ่งบางครั้งหมายถึงความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ในลักษณะที่น่าเกลียดเช่นนั้นแล้ว เขาจึงเห็นว่าชีวิตคนเรานั้น แท้ที่จริงไม่ใช่เรื่องสดใส่น่าอภิรมย์นัก

นอกจาก “ราโซมอน” ซึ่งมีนักวิจารณ์ให้ข้อสังเกตว่าเป็นผลงานที่ได้รับแรงผลักดันจากความไม่สมหวังในความรักแล้ว “จุมุก” (1916) ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่อธิบาย Ego ของมนุษย์ที่อาคุตางาวาแสวงหาด้วย เป็นเรื่องที่สะท้อนจิตใจของผู้มีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการเหยียดหยันผู้คน (รวมทั้งตัวเอง) และปลอบใจที่ตนต้องผิดหวังจากความรักของผู้แต่งด้วย “จุมุก” เป็นเรื่องที่ได้นำโครงเรื่องมาจาก Kongaku Monogatari เช่นเดียวกับ “ราโซมอน” เป็นเรื่องของเจ้าอาวาสที่มีจุมุกยื่นออกมาเหมือนไส้กรอก ทำให้เจ้าอาวาส

รำคาญและละอายที่ตัวเองอัปลักษณ์ไม่เหมือนใคร ท่านจึงหวังจะรักษาให้หาย แต่เมื่อรักษาให้หายจนจุมุกหดสั้นเหมือนคนอื่นแล้ว ผู้คนที่เคยเลื่อมใสศรัทธาในตัวท่าน ด้วยเห็นว่าท่านมีจุมุกยื่นออกมาผิดมนุษย์ ก็เริ่มเสื่อมความศรัทธาไม่มาทำบุญทำทานอีกต่อไป จนในที่สุด เจ้าอาวาสรู้สึกเสียใจที่ไปรักษาให้จุมุกหดสั้นลง เรื่องจบลงตรงที่เขารู้สึกดีใจที่จุมุกยื่นออกมาอีกครั้งหนึ่ง

เรื่องนี้ผู้แต่งต้องการเหน็บแนมผู้ที่ไม่เป็นตัวของตัวเอง ที่ความสุขของตัวเอง ขึ้นอยู่กับการยอมรับของผู้อื่น ทั้งยังต้องการเหน็บแนมผู้คนทั่วไปที่เลื่อมใสและเสื่อมความเลื่อมใสเอาง่ายๆ โดยไม่มีเหตุผลด้วย เรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงข้อหนึ่งเกี่ยวกับความสุขของมนุษย์ว่า “ความสุขอยู่ที่การใฝ่ฝันและการรอคอยสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” เมื่อได้สิ่งนั้นมาจริงๆ แล้วความผิดหวัง (ฝันสลาย) ก็ตามมาทันที ความเข้าใจทำนองนี้อาจช่วยปลอบโยนความโศกเศร้าที่เขาไม่สามารถแต่งงานกับหญิงที่เขารักก็ได้ ถ้าคนเราสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงข้อนี้ ความเสียใจที่เกิดจากความผิดหวังในชีวิตย่อมน้อยลง แต่หากเราไม่ผิดหวังถึงสุดขีด เราย่อมไม่สามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงข้อนี้ได้ มนุษย์จึงขัดแย้งกันเช่นนั้นตลอดเวลาจนตัวเองหาความสุขไม่ได้ คนเราจึงแสวงหาไปเรื่อย ๆ และพบชะตากรรมที่แตกต่างกัน บางคนถลံตัวสู่หายนะ บางคนประสบความสำเร็จมีชีวิตที่โชติช่วงชัชวาล

จากเรื่องย่อ “ราโชมอน” ที่แนะนำมานี้จะเห็นได้ว่าผิวดุ๊กซั้วดีไม่มีเกณฑ์การตัดสินที่แน่นอน ความจริงหรือความดีสูงสุดยังเป็นสิ่งที่หาได้ยากในสังคมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็อยู่ในสภาพเช่นนี้ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา แต่ละคนมีส่วนนำความไม่ยุติธรรมหรือความเสียหายมาสู่สังคมในรูปแบบที่ตัวเองก็อาจไม่รู้ตัว หรือรู้แต่ไม่ยอมรับ ขณะเดียวกันเราก็ตำหนิสังคมว่าขาดความยุติธรรม ด้วยเหตุผลต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อตัวเองได้รับความเสียหายบางอย่าง โดยลืมไปว่าความไม่ยุติธรรมมากมายเกิดจากพฤติกรรมของตัวเอง ดังนั้น คำว่ายุติธรรม ความเป็นธรรม หรือ สัจธรรม จึงเป็นคำที่ทำให้จำกัดความได้ยาก ถ้าเราจะสรุปว่ามันเป็นความยุติธรรมหรือความจริงเชิงสัมพัทธ์ก็ดูจะไม่ผิดนัก กล่าวคือความจริงสูงสุดมักจะไปอิงกับผลประโยชน์ของตัวเอง ผลประโยชน์ที่นี้อาจจะไม่ใช่การตอบแทนทางวัตถุอย่างเดียวนั้นมีความหมายที่ละเอียดอ่อน จนตัวเองก็ไม่ค่อยแน่ใจนัก ความรู้สึกผิวดุ๊กซั้วดี ความรู้สึกอยากขำรังไว้ซึ่งความยุติธรรมของบ่าวไพร่ในเรื่อง “ราโชมอน” นี้ แท้ที่จริงแฝงไว้ด้วยความเห็นแก่ตัวอย่างไม่น่าให้อภัย คำว่ายุติธรรมของเขานั้น เป็นการหลอกลวงผู้คนเท่านั้นเอง “ราโชมอน” จึงเป็นเรื่องที่เปิดโปงโฉมหน้าอันชั่วร้ายของมนุษย์ ขณะเดียวกันก็ยอมรับสภาพความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ในระดับหนึ่ง เพราะไม่เช่นนั้น คนเราก็มีชีวิตต่อไปไม่ได้

ในเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นทรรศนะคติที่ว่า เพื่อความอยู่รอดของตัวเอง ในบางครั้ง ความเห็นแก่ตัวจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเป็นปรัชญาความคิดที่มีส่วนถูกหล่อหลอมมาจากสภาพของประเทศญี่ปุ่นในสมัยนั้นคือ เพื่อความเจริญของชาติบ้านเมือง ความเห็นแก่ตัว และการเอาตัวเอาเปรียบจึงมีอาจหลีกเลี่ยงได้ เรื่อง “ราโชมอน” นี้เป็นเรื่องที่ได้รับการศึกษาค้นคว้าและวิจารณ์อย่างกว้างขวางนับตั้งแต่ปรากฏบนบรรณพิภพในปี 1915 จนถึงปัจจุบัน

ส่วน “ราโชมอน” ที่เป็นภาพยนตร์นั้น เป็นการนำ “ราโชมอน” ซึ่งเป็นซุ้มประตูเก่าๆ ในสมัยโบราณที่อยู่ในเกียวโต ที่เป็นฉากของเรื่องสั้น “ราโชมอน” มาเป็นการเริ่มเรื่องของภาพยนตร์ แต่เรื่องในหนังนั้นมาจากเนื้อเรื่องในเรื่องสั้นชื่อ “ในป่าละเมาะ”² (Yabu no Naka)

“ในป่าละเมาะ” ก็เช่นเดียวกับ 2 เรื่องที่กล่าวมาแล้ว เป็นการเอาเรื่องเก่ามาเล่าใหม่ด้วยวิธีการที่ลุ่มลึกและซับซ้อนเพื่ออธิบายความรู้สึกนึกคิดของอาคุตางาวาเอง และเพื่อสะท้อนความว้าวุ่นใจของคนสมัยใหม่ (คนร่วมสมัยกับผู้แต่ง)

“ในป่าละเมาะ” เป็นเรื่องสั้นที่ประกอบด้วยคำให้การของ 6 คน และคำให้การของวิญญาณผู้ตายที่ให้การผ่านคนทรงอีก 1 คน คำให้การของทั้ง 6 คน และ 1 วิญญาณที่มีต่อการตายของซามูไรในป่าละเมาะนั้นไม่เหมือนกัน คำให้การที่น่าพิจารณาที่สุดคือ คำให้การ 3 คนหลัง

1. ขุนโจรตาโงะมารุที่ให้การว่าเขาเป็น
คนฆ่าสามิไรตาย

2. ภรรยาของสามิไรที่ให้การว่าหล่อน
เป็นผู้ฆ่าสามิตัวเอง

3. วิญญาณของสามิไร (ผู้ตาย) ที่ให้การ
ผ่านคนเข้าทรงว่าเขาฆ่าตัวตาย

เรื่อง “ในป่าละเมาะ” นี้ ประกอบด้วย การ
ให้การของ 7 คน แต่ 4 คนแรกนั้น ไม่ได้อยู่ใน
เหตุการณ์โดยตรง นักวิจารณ์จึงแบ่งการให้
การออกเป็น 2 ตอน คือคำให้การของพยานที่
ไม่อยู่ในที่เกิดเหตุ กับที่อยู่ในที่เกิดเหตุ และมี
ส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง นักวิจารณ์
มักจะพิจารณาข้อเท็จจริงจากคำให้การของ 3 คน
หลังเท่านั้น

จากการให้การ การสารภาพ และการบอก
เล่าของ 3 คน (สองคนกับหนึ่งวิญญาณ) นั้น
สะท้อนให้เห็นความจริงสามประการ แต่ก็ไม่ใช่
ความจริงสูงสุด คำให้การของแต่ละคนมีเหตุผล
ที่น่าฟังอย่างยิ่ง แต่คำอธิบายต่อการตายของ
สามิไรของ 2 คน และ 1 วิญญาณนั้นขัดแย้ง
กันจนหาข้อสรุปไม่ได้ว่า “เรื่องที่เกิดขึ้นจริง”
เป็นอย่างไร

ที่น่าสังเกตก็คือขุนโจรและภรรยาของผู้ตาย
ไม่ได้ให้การที่จะทำให้ตัวเองพ้นความผิดจากการ
ฆาตกรรม ต่างก็อ้างว่าตัวเองเป็นฆาตกร ด้วย
เหตุผลที่น่าฟังยิ่ง ส่วนวิญญาณของผู้ตายที่เล่า
ผ่านคนเข้าทรงนั้น กล่าวว่าเขาทำลายชีวิตตัว
เอง เพราะทนความชั่วร้ายของการมีชีวิตอยู่ต่อ

ไปไม่ได้ ถ้าเราพิจารณาสถานภาพของแต่ละคน
ให้ดีแล้ว จะพบว่า คำให้การของแต่ละคนเป็น
ประโยชน์ต่อตัวเองทั้งสิ้น ประโยชน์ที่นี้ ไม่ใช่
สิ่งที่จะทำให้ตัวเองได้พ้นโทษทางแง่กฎหมายที่
มนุษย์บัญญัติขึ้น เพราะมนุษย์เองยังขาดความ
สมบูรณ์แบบ ดังนั้นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นจึงยึด
เป็นสัจจะในการปฏิบัติไม่ได้เท่าที่ควร คำว่า
ประโยชน์ที่ได้จากการให้การของ 2 คน และ
หนึ่งวิญญาณนั้น จึงไม่ใช่ประโยชน์ที่จะทำให้
ตัวเองพ้นโทษ หากเป็นประโยชน์ที่ทำให้ตัวเอง
ไม่ต้องเสื่อมเสียในความรู้สึกรู้สีกของแต่ละคนที่มี
เกณฑ์การตัดสินที่ไม่เหมือนกัน สืบเนื่องมาจาก
ภูมิหลังชีวิตและสถานภาพที่แตกต่างกัน ขณะ
เดียวกัน คำให้การของแต่ละคนก็แสดงออกซึ่ง
ความเบื่อหน่ายต่อชีวิตและเป็นการปฏิเสธบาง
ลักษณะของตัวเองด้วย

ขุนโจรตาโงะมารุ บอกว่าเขาเป็นคนฆ่า
สามิไร เหตุผลก็เพราะประทับใจในตัวภรรยา
ของเขา จนตาโงะมารุเกิดความโกรธอย่างแรง แต่
ตอนแรกเขาก็พยายามหลีกเลี่ยงการสังหารสามิไร
เพียงแต่ใช้กลอุบายหลอกสามิไรเข้าไปยังป่า
ละเมาะ จับสามิไรมัดไว้ จากนั้นก็หลอกล่อ
ภรรยาสามิไรซึ่งรอสามิอยู่ที่ชายป่าละเมาะเข้าไป
ในที่เดียวกัน และจัดการข่มขืนหล่อนจนสำเร็จ
(ต่อหน้าสามิที่ถูกมัดไว้) โจรพอใจกับสิ่งที่
ตนได้รับ และจะผละตัวออกไป แต่ว่า

ใช่แล้ว.....โดยไม่ต้องเอาชีวิตของ
เขา ข้าไม่มีความคิดจะฆ่าเขาเลย ข้า
เกือบจะวิ่งออกไปจากป่าละเมาะอยู่แล้ว

ปล่อยหนังผู้หญิงคนนั้นร้องให้ไป หล่อน
เกาะกุมแขนข้าไว้อย่างบ้าคลั่ง พุดกระ-
ท้อนกระแท่นว่า ไม่ผัวหล่อนก็ข้าต้องตาย
กันไปข้างหนึ่ง หล่อนบอกว่าไม่มีอะไรดี
ยิ่งไปกว่าความตายอีกแล้วในเมื่อบาปของ
เรามีผู้ช้ายถึงสองคนรู้เห็น หล่อนพุดระล่ำ
ระลักต่อไปว่าหล่อนจะยอมเป็นเมียของ
ใครก็ได้ที่รอดตาย แล้วเจ้าความปรารถนา
รุนแรงที่จะฆ่าเขาก็เล่นเข้าจับหัวใจของ
ข้า (ตื่นเต้นอย่างเศร้าหมอง)³

คำพูดของหล่อนที่ปรากฏในการให้การของ
โจรหลังถูกเขาข่มขืนนั้น ได้แปรสภาพจิตใจของ
เขาจากแค่ระบายนามธรรมเทศมาเป็นอยากได้
หล่อนมาเป็นภรรยา นั่นคือสาเหตุที่ทำให้เขา
คิดจะฆ่าสามีผู้ชานั้น แต่คำว่า “ฆ่า” ของเขานั้น
ไม่ได้เอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งเลย

เล่าให้ฟังอย่างนี้แล้ว ไม่ต้องสงสัยเลย
ว่า ข้าดูจะเป็นชายใจโหดยิ่งกว่าท่าน แต่
นั่นเพราะท่านไม่ได้เห็นใบหน้าของหล่อน
ในตอนนั้น โดยเฉพาะดวงตาที่ลุกเป็นไฟ
ตอนที่ข้าสบตากับหล่อนนั้น ยิ่งกะโดนฟ้า
ผ่า ข้าเกิดอยากได้หล่อนเป็นเมีย ข้าอยาก
ได้หล่อนเป็นเมีย... หัวใจข้าอัดแน่นไป
ด้วยความปรารถนาเพียงข้อเดียวนี้ นี่ไม่
ใช่เพียงเพราะเรื่องตัณหาราคะอย่างที่ท่าน
คิดหรอกนะ ตอนนั้นถ้าไม่มีความปรารถนา
อย่างอื่นนอกไปจากราคะละก็ ข้าเป็น

ตบหล่อนคว่ำแล้ววิ่งหนีไปโดยไม่รู้สึกละ
เลย ถ้าเป็นอย่างนั้นดาบข้าก็คงไม่ต้อง
เข็นเลือดเขา แต่ช่วงเวลาที่ข้ามองหา
หล่อนในป่าละเมาะมืดครึมนั้น ข้าตัดสินใจว่า
จะไม่ไปจากที่นั่นโดยไม่ได้ฆ่าเขา

แต่ข้าไม่ชอบเอาเปรียบในการที่จะฆ่า
เขา ข้าแค้นเขาแล้วบอกให้เขาประดาบ
กับข้า (เชือกที่พันที่รากลั่นเป็นเชือกที่
ข้าทิ้งไว้ตอนนั้น) ด้วยความโกรธ เขา
ชักดาบหน้าตักออกมาและเร็วเท่าความคิด
เขากระโดดมาหาข้าด้วยความโกรธหัวฟัด
หัวเหวี่ยง ไม่พุดอะไรเลยสักคำ ข้าคงไม่
จำเป็นต้องบอกท่านหรอกว่า การต่อสู้ของ
เราดำเนินไปอย่างไร เพลงที่ 23 เน้น
จำไว้ด้วยนะ ข้ายังประทับใจกับความจริง
ข้อนี้อยู่ไม่ลืม ไม่มีใครได้ดวงอาทิตย์นี้
เคยสู้ดาบกับข้าได้นานถึง 20 เพลงหรอก
(ยิ้มอย่างภาคภูมิใจ) เมื่อเขาล้มลง ข้าก็
หมุนตัวกลับไปหาหล่อน ลดดาบเข็น
เลือดของข้าลง แต่ก็ต้องประหลาดใจอย่าง
ยิ่งว่าหล่อนหายตัวไป ข้าสงสัยจริงว่า
หล่อนหนีหายไปข้างไหน ข้ามองหาตาม
หมู่สน ข้าเงี่ยหูฟัง ก็ได้ยินเสียงครางดัง
มาจากคอกหอยของคนกำลังจะตายตายเท่า
นั้น⁴

จะเห็นได้ว่าการฆ่าสามีผู้ชานั้น ฆ่า
ตอนต่อสู้กัน ซึ่งความผิดจะน้อยกว่าไปลอบสัง

หารคนที่ไม่มีทางสู้ ผลก็คือเขาเหนือกว่าชาโมไร เขาควรจะได้ครอบครองหล่อน (ความคิดของความเป็นโจร)

คำให้การของตาโจมารุ นั้น เขายอมรับว่าเขาเป็นคนสังหารทาเกอิโร่ (ชาโมไร) หลังจากสามารถข่มขืนภรรยาเขาได้สมความปรารถนาแล้ว ทั้งนี้เพราะภรรยาทาเกอิโร่อยากให้ยุติความรักแบบหนึ่งหญิงสองชายที่มีความสัมพันธ์กันทางเพศ หล่อนไม่อาจทนต่อความอับอายที่มีชายสองคนที่เคยสัมผัสเรือนร่างตัวเองอยู่ร่วมโลกเดียวกัน หล่อนจึงอยากให้สามี หรือโจรที่ได้ข่มขืนเธอตายไปข้างหนึ่งแล้วอยู่กินกับคนที่รอดชีวิต คำพูดของหล่อนได้ช่วยให้ขุนโจรตาโจมารุเกิดความปรารถนาจะครองตัวหล่อน มองในแง่นี้เขาเป็นคนมีความรับผิดชอบ หากไม่แล้วหลังจากได้ปลดเปลื้องกามารมณ์แล้ว น่าจะผลัดตัวไปซะเลย แต่เขาก็ไม่ใช้วิธีการอันต่ำต้อย สังหารสามีหล่อนที่ถูกเขามัดอยู่ จึงได้แก้มัดสามีหล่อนและทำตัวลกๆจนลูกผู้ชาย ทั้ง 2 ฝ่ายมีโอกาสแพ้ชนะเท่า ๆ กัน (ความจริงใจจริงเสียเปรียบกว่าเพราะยังหนี้อยจากการปลุกปล้ำภรรยาอีกฝ่ายหนึ่ง) ฉะนั้นในความรู้อันลึกซึ้งของขุนโจรตาโจมารุ เขาได้เปิดโอกาสให้อีกฝ่ายหนึ่งแล้วให้เขาได้ตัดสินใจชะตาด้วยตัวเอง เมื่อผลออกมาเช่นนั้น เขาก็คิดว่าเขามีความพร้อมกว่าสามีหล่อนในการเป็นเจ้าของหล่อน เขาจึงรับสารภาพการเป็นฆาตรกรอย่างองอาจ

การให้การของสตรีจากวัดซิมิชิ (ต้นฉบับใช้คำว่าสารภาพแทนคำว่าให้การ) ภรรยาชาโมไรที่ถูกข่มขืนนั้น บอกว่าหล่อนเป็นคนฆ่าสามี เหตุผลก็คือ

ผู้ชายที่ใส่ชุดสีน้ำเงินนั้นหลังจากที่มันบังคับให้ฉันยอมมันแล้ว มันก็มองไปที่สามีของฉันซึ่งถูกมัดไว้ แล้วหัวเราะอย่างเย้ยหยัน สามีของฉันคงจะตกใจกลัวมากทีเดียว แต่ยิ่งเขาดันรนให้แรงขึ้นเท่าใด เชือกจะยิ่งบาดรัดเขาแน่นขึ้นเท่านั้น ส่วนตัวฉันเอง ฉันวิ่งกลาไปข้างเขา เอาเป็นว่าฉันพยายามจะวิ่งไปหาเขา แต่เจ้าคนถ่อยนั้นผลักฉันล้มคว่ำลงทันที ช่วงขณะนั้นเองที่ฉันได้เห็นวาวประกายอันไม่อาจอธิบายได้ถูกในดวงตาของสามีฉันอะไรบางอย่างที่สุดจะพรรณนา... สายตาของเขาทำให้ฉันตัวสั่นไม่หายแม้จนเดี๋ยวนี้ สายตาที่มองมาอย่างเฉียบพลันของสามีผู้ที่ไม่อาจพูดอะไรได้สักคำ บอกให้ฉันรู้ทุกอย่างในหัวใจของเขา แวววาวจากสายตานี้ไม่ได้แสดงความโกรธหรือความเสียใจ... เป็นเพียงประกายอันเย็นเยียบและชิงชัง สายตาเขาที่มั่งคั่งฉันเจ็บปวดเสียยิ่งกว่าถูกไอ้โจรนั้นตบเสียด้วยซ้ำ ฉันจึงกรีดร้องออกมาแล้วก็หมดสติไป

ไม่นานฉันก็คืนสติและพบว่าเจ้าผู้ชายในเสื้อสีน้ำเงินนั้นไปแล้ว ฉันเห็นแต่สามียังคงถูกมัดติดกับรากต้นไม้ ฉันลุก

ขึ้นจากกองใบไผ่อย่างยากเย็นมองไปที่หน้า
ของเขาแต่ความหมายจากสายตาของเขา
ก็ยังคงเหมือนเช่นเมื่อครั้น

ลึกลงไปในดวงตาอันหยาบเหี้ยมด
เย็นชาของเขาคือความเกลียดชัง ทั้งอับ
อาย เสียใจ และเจ็บแค้น... ฉันไม่รู้จะ
อธิบายความรู้สึกของตัวเองในตอนนั้นได้
ว่าเป็นอย่างไร ฉันชวนเซยขึ้นขึ้นแล้วเดิน
เข้าไปหาสามี

“ตาเกะฮิโระ” ฉันพูดกับเขา “เรื่อง
มันเกิดขึ้นอย่างนั้นแล้ว ฉันไม่อาจอยู่กับ
คุณได้อีกต่อไป ฉันตัดสินใจแล้วว่าตาย
... แต่เธอต้องตายด้วย เธอได้เห็นความ
น่าอับอายของฉัน ฉันปล่อยให้เธอมีชีวิต
อย่างที่เธอเป็นอยู่เช่นนี้ไม่ได้”

ฉันพูดได้แค่นั้น เขาก็ยังคงจ้องมอง
ฉันด้วยความเกลียดชังและเหี้ยมดหยาบ
หัวใจของฉันกำลังแตกสลาย ฉันมองหา
ตาของเขา ใจต้องเอาไปเสียแล้ว ไม่
มีทั้งตาและรูกับลูกในป่าละเมาะนั้น
แต่โชคดียิ่งที่มดเล็กของฉันตกอยู่แทบเท้า
ของฉันนี่เองฉันขมื่นขึ้นเหนือศีรษะและพูด
อีกว่า “ขอชีวิตของเธอให้ฉันเถอะ แล้ว
ฉันจะตามเธอไปไม่ช้า”

เมื่อเขาได้ยินคำพูดนั้น เขาขยับริม
ฝีปากอย่างยากเย็น เพราะในปากเขามี
ใบไผ่ยัดอยู่เต็ม แน่ละเสียงของเขาเล็ด

รอดออกมาไม่ได้เลย แต่เพียงเขาเหลือบ
มองครึ่งเดียวฉันก็เข้าใจว่าเขาจะพูดว่า
อย่างไรสายตาของเขาเหมือนจะพูดอย่าง
หยาบหยันเพียงว่า “ฆ่าฉันเสีย” ไม่ว่า
จะด้วยมีสติรู้ตัวหรือไม่มี ฉันแทบไม่
นั้นทะลุผ่านเสื้อกิโมโนสีดำดกไลแลคไปที่
หัวใจของเขา

ตอนนั้นคงเป็นตอนที่ฉันเป็นลมไป
อีก ตอนที่ฉันเงยหน้าขึ้นมองเขา เขา
หายใจเฮือกสุดท้าย ทั้ง ๆ ที่ยังอยู่ในพัน
ธนาการ ลำแสงอาทิตย์ที่กำลังตกดิน
สาดผ่านหมู่ต้นสนและลำไผ่จับใบหน้าขาว
ซีดของเขา ฉันกลักริ้นสะอื้นขณะแก้ม
เชือกออกจากศพ แล้ว...มีอะไรเกิดกับ
ฉันต่อไปหรือคะ...ฉันหมดแรงจะบอกท่าน
เสียแล้ว อย่างไรก็ตามฉันก็ไม่มีแรงจะ
ฆ่าตัวตายฉันใช้มีดเล็ก ๆ เล่มนั้นเชือดคอ
ตัวเองก็แล้ว กระโดดลงไปในหนองน้ำที่
เชิงเขาก็แล้ว ฉันพยายามฆ่าตัวตายอยู่
หลายวิธี แต่เมื่อไม่อาจจะจบชีวิตตัวเอง
ได้ ฉันก็ต้องมีชีวิตอยู่ต่อไปอย่างไร
เกียรติ (ยืมอย่างเงื่องหงอย) ฉันเป็น
คนไม่มีค่าอะไรแล้ว แม้แต่พระผู้เมตตา
เป็นที่สุดก็คงทอดทิ้งฉัน ฉันฆ่าสามีตัว
เอง ฉันถูกโจรข่มขืนฉันจะทำยังงี้ได้ ฉัน
จะทำยังงี้ได้...ฉัน...ฉัน...(เสียงสะอื้นดัง
รุนแรงขึ้นทีละน้อย)⁵

ดูจากคำให้การของภรรยาสามีที่ถูกข่มขืนนั้น สาเหตุที่ฆ่าสามีก็คือ มีอาชญากรรมที่เหยียดหยามหล่อนได้ จึงเล้าความในใจให้เขาทราบและตีความจากแววตาสามี (สามีถูกอุดปาก) แล้วเอามือจ้วงแทงใส่หัวใจสามี หล่อนเองก็หมายจะฆ่าตัวตาย แต่ไม่สำเร็จเลยไปบวชชี

ส่วนเหตุผลที่ต้องฆ่าตัวตายของสามีที่ถูกภรรยาถูกข่มขืนต่อหน้าคือ (เป็นการเล่าเรื่องผ่านคนทรง)

หลังจากมันข่มเหงเมียผมแล้ว ไอ้โจรซึ่งนั่งอยู่ตรงนั้นก็เริ่มพูดจาปลอบโยนเธอ แน่ละ ผมพูดไม่ได้ ร่างกายผมถูกมัดติดแน่นกับรากต้นสน แต่ผมก็พยายามขยิบตากับเธอหลายหนเพื่อจะบอกว่า “อย่าเชื่อไอ้โจรมัน” ผมอยากจะสื่อความหมายนี้ให้เธอเข้าใจ แต่ภรรยาของผมนั่งทอดอาลัยอยู่บนกองใบไม้ พังมองที่ตักตัวเอง ดูท่าว่าเธอกำลังฟังคำพูดอ้ายหมอนั้นผมปวดร้าวด้วยความริษยา ในเวลานั้นไอ้โจรยังคงพูดล่อหลอกอย่างหลักแหลมต่อไปจากเรื่องไปอีกเรื่องหนึ่ง ในที่สุดไอ้โจรก็ให้ข้อเสนออย่างท้าวหาญ หน้าด้าน ๆ ว่า “ลองเธอมีราศีไปแล้วสักครั้ง เธอจะอยู่กับผัวเธอต่อไปอีกได้อย่างไร มาเป็นเมียฉันจะไม่ดีกว่าหรือที่ข่มเหงรังแกเธอไปก็เพราะรักดอกนะ”

ตอนที่ไอ้हारยอนนั้นมันพูด ภรรยาผมเงยหน้าขึ้นมาราวกับเคลิบเคลิ้ม เธอไม่เคยดูสวยเท่าตอนนั้นมาก่อนเลย ภรรยาแสนสวยของผมตอบอะไรมันไปบ้างในตอนที่ผมถูกมัดอยู่อย่างนี้ ผมรู้สึกแฉะแฉะ แต่ผมไม่อาจคิดถึงคำตอบของเธอ โดยไม่ได้ถูกแผดเผาด้วยความโกรธและความริษยา แล้วก็จริง ๆ เธอพูดว่า “ถ้าฉันพาฉันไปด้วย ไม่ว่าเธอจะไปที่ไหน”

มันยังไม่ใช้บาปทั้งหมดของเธอหรอก ถ้าเรื่องนั้น ฉันก็คงไม่ทนทุกข์ทรมานมากมายในความมืดถึงแค่นี้ ตอนที่เธอกำลังจะออกไปจากป่าละเมาะราวกับตกอยู่ในความฝัน มือของเธออยู่ในอ้อมมือไอ้โจรนั้น เธอหน้าซีดทันที แล้วขึ้นมาที่ผมซึ่งถูกมัดติดอยู่กับรากต้นสน พูดว่า “ฆ่าเขาเสีย ฉันอยู่กินกับเธอไม่ได้ตราบใดที่เขายังมีชีวิตอยู่” “ฆ่าเขาเสีย” เธอร้องออกมาอีกหลายต่อหลายครั้งราวกับเป็นบ้าไปเสียแล้วจนแม้แต่วันนี้คำพูดนั้นก็ยังคงคุกคามผลึกใสให้ผมหัวทิ่มหัวตำลงไปในความมืดมืดแห่งนรกอเวจีอันไม่มีที่สิ้นสุด เคยมีคำพูดน่าขงเช่นนั้นหล่นออกมาจากปากมนุษย์มาก่อนไหม เคยมีคำสาปแช่งเช่นนี้ผ่านห่อมนุษย์คนใดมาแม้สักครั้งไหม เคยมี(เสียงร้องอย่างเหยียดหยาม) พอพังหล่อนพูดอย่างนั้น ไอ้โจรกลับหน้าซีด “ฆ่าเขา” เธอกรี๊ดร้องเกาะแขนมัน

เสียแน่น มันมองเธอแน่นิ่ง ไม่ได้ตอบ
รับหรือปฏิเสธ แต่เธอถูกตบคว่ำลงบน
กองใบไม้ก่อนที่จะหันคิดถึงคำตอบของ
มัน (ร้องอย่างเหยียดหยามอีก) ไอ้โจร
กอดกอดอย่างสงบเงียบมองดูผม แล้วพูด
ว่า “แจะทำอะไรกับอีนางคนนี้ จะ
ฆ่ามันหรือจะไว้ชีวิตมันดี แค่ว่าหน้า
เท่านั้นก็พอ ฆ่ามันสิ” ด้วยคำพูดเพียง
เท่านั้น ผมก็ยินดีให้อภัยในอาชญากรรม
ของมัน

ขณะที่ผมลังเลใจ เธอร้องกรีด
แล้ววิ่งลึกลงไปในป่าละเมาะ ไอ้โจรตาม
เธอไปทันควันแต่ก็ไม่ทันแม้แต่จะคว้าชาย
เสื้อของเธอไว้

หลังจากเธอวิ่งหนีไป มันก็หยิบ
ดาบ ค้อน และลูกธนูของมันขึ้นมา มัน
ตัดเชือกที่มัดผมโดยใช้ดาบฟันเพียงครั้ง
เดียว ผมยังจำคำพูดพึมพำของมันได้
“ชะตากรรมของข้าเป็นสิ่งต่อไป” แล้ว
มันก็กลับหายไประหว่างป่าละเมาะนั้น หลัง
จากนั้นทุกอย่างเงียบสงบ ไม่ใช่ผมได้
ยินเสียงใครร้องไห้ เมื่อแก้เชือกที่เหลือ
แล้ว ผมเงยหน้าขึ้นอย่างตั้งใจ แล้วผม
ก็จับสังเกตได้ว่ามันเป็นเสียงของผมเอง
(เงียบเป็นเวลานาน)

ผมค่อย ๆ พยุงร่างอ่อนเปลี้ยขึ้น
จากรากต้นสนมีด้ามเล็กที่ภรรยาผมทำ

หล่นไว้สะท้อนแสงเป็นประกายอยู่ข้าง
หน้าผม ผมหยิบมันขึ้น แทะเข้าไปที่หัว
ใจเลือดพุ่งขึ้นไปในปากผม แต่ผมไม่
รู้สึกเจ็บปวดเลยเมื่อน้ำอกผมเริ่มเย็น
ทุกสิ่งทุกอย่างเงียบงันราวกับคนตายใน
หลุมฝังศพ เงียบสงัดอะไรเช่นนั้น ไม่มี
แม้เสียงนกร้องบนท้องฟ้าเหนือหลุมศพใน
หุบเขาแห่งนี้เลย มีเพียงลำแสงเปล่า
เปลี่ยวจับอ้อยอิงอยู่บนต้นสนและที่ภูเขา
ลำแสงนั้นค่อยจางหายไปทีละน้อย... ที
ละน้อย... จนกระทั่งต้นสนและลำไผ่ลับ
หายไประหว่างสายตา ผมนอนอยู่ที่นั่น ถูก
ห่อหุ้มด้วยความเงียบสงัด

มีใครคนหนึ่งคลานเข้ามาหาผม ผม
พยายามมองดูว่าเขาเป็นใคร แต่ความ
มืดปกคลุมอยู่รอบตัวผมเสียแล้ว ใคร
บางคน ใครบางคนนั้นใช้มือที่มองไม่เห็น
ถอนมิดเล็กที่หน้าอกผมออกอย่างนุ่มนวล
ในเวลาเดียวกันนั้น เลือดพุ่งพรวดเข้าไป
ในปากของผมอีกครั้งและทันทีที่ผมได้จมลง
สู่ความมืดชั่ววินาที⁶

จากการเล่าเหตุการณ์ของวิญญาณผู้ตายที่
ผ่านคนทรงนั้น สาเหตุที่ผลักดันให้เขาฆ่าตัว
ตายนั้น สมเหตุสมผลเพราะเขาไม่อาจใช้ชีวิต
ที่นำภัยพิบัติต่อไป ภรรยายินยอมไปกับโจร
ทั้งยังขอร้องให้โจรสังหารเขา และความเหี้ยม
โหดของหล่อนถึงกับทำให้ขุนโจรต้องตะลึงจนไม่

แน่ใจว่าที่ถุกันนั้นควรสังหารใครดี ขณะที่ขุนโจร
ลี้ภัยอยู่นั้น หล่อนได้วิ่งหนีไปจากที่เกิดเหตุ
ก่อนไล่ตามหล่อนไปนั้น ขุนโจรได้ฟันเชือกที่
มัดทาเกฮิไว้ขาดจากกัน....และเมื่อถูกทิ้งไว้ที่
ป่าละเมาะแต่ผู้เดียว เขามีอาจทนความทรมาน
ใจที่เกิดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ เขาจึงปลิด
ชีพตัวเอง

ตามความเข้าใจของคนทั่วไปแล้ว เมีย
สาส์อน(ในความเข้าใจของซามุไร) หนีไปได้
ยิ่งดี ทำไม่ต้องฆ่าตัวตาย แต่ความจริงเรื่องมัน
ละเอียดอ่อนมาก หากเราย้อนกลับไปดูการให้
การของทั้ง 2 คน กับ 1 วิญญาณแล้ว จะพบว่า
การให้การทั้ง 3 แบบ ที่มีต่อพฤติกรรมของคน
อื่นนั้น แตกต่างจากของเจ้าตัวมาก ตรงนี้อาจ
จะเป็นวรรณคดีของอากาศางว่า (ผู้แต่ง) ที่มี
ต่อมวลมนุษยก็ได้ นั่นคือคนเราไม่สามารถ
เข้าใจคนอื่นได้อย่างแจ่มแจ้ง (บางครั้งรวมทั้ง
ตัวเราเอง) มีบ่อยครั้งที่คนเราทำอะไรโดยไม่รู้
ตัว สามิภรรยาที่อยู่กินกันมานาน ควรจะมี
ความเข้าใจกันและกันได้ดี แต่ทาเกฮิไรกลับพบ
สิ่งใหม่ที่น่าตกใจในภรรยาตัวเองหลังจากถูก
ข่มขืนแล้วหล่อนดูสยดสยอง ยินยอมไปกับ
โจร ขอร้องให้ฆ่าสามิตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งเขาไม่
คิดฝันมาก่อนเลยว่าหล่อนจะเป็นเช่นนั้น นั่น
แสดงว่าตัวเองยังไม่เข้าใจหล่อน ตลอดเวลาที่
ผ่านมายังไม่รู้ว่ตัวเองยังไม่เข้าใจหล่อน ความ
ปวดร้าวใจนี้จะล้าด้วยเลือดของตัวเองจริงๆ

เมื่ออ่าน “โนป่าละเมาะ” หรือดูหนังเรื่อง
“ราโชมอน” แล้ว จะทำให้เราได้แง่คิดหลาย
อย่าง เช่น ความจริงที่ผ่านพ้นไปแล้ว มีอาจ
ย้อนกลับไปสืบสวนหาข้อเท็จจริงได้ความจริง
สูงสุดที่เป็นสากลนั้นไม่มีในโลกนี้ ความจริง
ทุกอย่างจะเป็นความจริงเชิงสัมพัทธ์เป็นต้น แต่
เรื่องนี้ยังสามารถมองในแง่อื่นอีกด้วย มันเป็น
เรื่องที่ใช้ศึกษาอธิบายเรื่องจริยธรรม สันดาน
มนุษย์ จิตวิทยาของมนุษย์ กฎหมาย วรรณ-
คดีที่มีต่อความบริสุทธิ์ใจของสตรีเป็นต้น ทั้ง
ยังเป็นเรื่องที่เผยให้เห็นถึงความจอมปลอม โหด
ร้าย และความเป็นคนใจแคบของซามุไร ความ
โหดร้าย ความไร้น้ำใจ การประทุษร้ายต่อสามิของ
สตรี ความขัดแย้งที่ไม่อาจเข้าใจกันได้ระหว่าง
สามิภรรยา สัญชาตญาณที่กระเสือกกระสนไป
ตามความหิวโหย และความต้องการทางเพศ
ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม “โจร” เป็นต้น “โนป่า
ละเมาะ” จึงเป็นเรื่องที่กระตุ้นให้เราต้องคิดอะไร
อย่างลุ่มลึก และหลายแง่มุม แต่เรื่องนี้ก็เป็น
การแสดงออกซึ่งความปรารถนาที่จะแสวงหา
สังธรรมของผู้แต่ง ทั้งยังสะท้อนความเป็นคน
ขาดความศรัทธาในชีวิตมนุษย์ของผู้แต่งด้วย
เขาเองได้ฆ่าตัวตายในปี 1927 ด้วยเหตุผลที่ว่า
“กลัดกลุ้มใจอะไรบางอย่างที่ตัวเองก็ไม่ทราบ
สาเหตุ”

เชิงอรรถ

- 1 คู่มือการศึกษาวิจัยของกลุ่มเศรษฐกิจสังคมชาวฯ ชุมนุมนักเรียนทุนรัฐบาลญี่ปุ่น 2523 หน้า 1-15 (โรเนียวเย็บเล่ม)
- 2 รื่นฤทัย สัจพันธ์แปล *ซากุระร่วงในฤดูใบไม้ผลิ* (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์วิทวัส, 2522) หน้า 45-65
- 3 เฟื่องอ้าง หน้า 55-56
- 4 เฟื่องอ้าง หน้า 56-57
- 5 เฟื่องอ้าง หน้า 58-61
- 6 เฟื่องอ้าง หน้า 62-65

บรรณานุกรม

- ไซโง, โนบุทสึนะ และคณะ *ประวัติวรรณกรรมญี่ปุ่น* แปลโดยเพ็ญชน. ชื่องกง : สำนักพิมพ์ซานเทเลียน, 1979
- ซากุระร่วงในฤดูใบไม้ผลิ*. รื่นฤทัย สัจพันธ์แปล วิทวัสการพิมพ์ 2522.
- วรรณกรรมและวรรณกรรมวิจักษ์*. หงซุ่นหลงแปล, ไทเป : สำนักพิมพ์จ้อเหวิน, 1978.
- K. Takeda editor *Essays on Japanese Literature* : Tokyo : Waseda University Press 1977.
- Hasegawa Igumi *Kindai Meisaku kansho* Tokyo : Shibundo 1978.
- Introduction to Contemporary Japanese Literature Part I*. Kokusaibunka Shinkokai Tokyo.
- Akutagawa Ryunosukeshu *Gendai Nihonbungakutakei 43* Tokyo : Chikuma Shobo 1968.
- Rashomon and Other Stories* By Akutagawa Ryunosuke Trans. by Glenn W. Shaw Tokyo Genshobo 1964.